

TÜRKİYE KALKINMA VAKFI
Development Foundation of Turkey

2021 BUĞDAY RAPORU

Rahim YENİ
Ziraat Yüksek Mühendisi
TKV Mütevelli Heyeti Üyesi

Ocak, 2022 / ANKARA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1. DÜNYA BUĞDAY ÜRETİMİ	3
1.1. Dünya Buğday Ekim Alanı, Üretimi ve Dış Ticareti	3
2. TÜRKİYE'DE BUĞDAY ÜRETİMİ	7
2.1. Türkiye'de Buğday Ekim Alanı, Üretimi ve Dış Ticareti	7
3. BUĞDAY ÜRETİMİNDE YETERLİ HALE NASIL GELEBİLİRİZ	18
3.1. Uygun Fiyatlardan Girdi Sağlanması	18
3.1.1. Tarımsal Mekanizasyon	19
3.1.2 Tohum	19
3.1.3 Kimyasal Gübre	19
3.1.4 Tarımsal Mücadele	19
3.1.5 Tarımsal Sulama.....	19
3.1.6 Mazot	19
3.1.7 Kredi	19
3.2. Buğdaya Yapılan Destekleme Sisteminin Değiştirilmesi ve Desteklerin Yeterli Hale getirilmesi	20
3.3. İthalata Dayalı Tarım Politikalarından vaz geçilmeli	20
3.4. Nadas Alanlarında Buğday Ekiminin Yaygınlaştırılması	20
3.5. Lisanslı Depoculuğun Yaygınlaştırılarak, Alım analiz tekniklerinin hızlı Yapımının sağlanması	21
3.6. TMO'yu yeniden Ana statüsünde belirtilen görevleri yapacak hale getirmek	21

TABLolar

Tablo 1. Ülkeler itibariyle Dünya Buğday Ekim Alanları	3
Tablo 2. Ülkeler itibariyle Dünya Buğday Üretim Miktarı	4
Tablo 3. Dünya buğday, ithalatı, ihracatı ve stok durumları	5
Tablo 4. 2021 Yılında Önemli İthalatçı ve İhracatçı Ülkeler	6
Tablo 5. Buğday Yurtdışı Satış Fiyatları.....	6
Tablo 6. Türkiye'de Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verim	8
Tablo 7. Makarnalık Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verim Miktarları	8
Tablo 8. 2021 Yılı İtibariyle Türkiye'de en Fazla Makarnalık Buğday Üreten İller	9
Tablo 9. 2020 Yılı Bölgeler İtibariyle Buğday Üretim Miktarları.....	9
Tablo 10. Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Alım Fiyatları ve Alım Miktarı	10
Tablo 11. Polatlı Ticaret Borsası Kırmızı Sert Buğday Ortalama Fiyatları	11
Tablo 12. Polatlı Ticaret Borsasındaki Anadolu Kırmızı Sert Buğday Fiyatları	12
Tablo 13. Konya Ticaret Borsasında İşlem Gören Buğday Fiyatları	12
Tablo 14. Türkiye'nin Buğday (Makarnalık buğday dahil) Dış Ticareti.....	14
Tablo 15. Makarnalık Buğday ve Makarna İstatistikleri	15
Tablo 16. Türkiye'nin Makarnalık Buğday Dış Ticareti	17
Tablo 17. Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Buğdaya Dayalı Mamul Madde İhracat Miktarları...	17
Tablo 18. Buğday İşleme Tesisleri ve İşleme Kapasiteleri	17
Tablo 19. Kg başına Buğdaya yapılan Destekleme Miktarı	20

GRAFİKLER

Grafik 1. Dünya Buğday Üretimi	4
Grafik 2. Buğday Yurtdışı Satış Fiyatları	7
Grafik 3. Türkiye'de Buğday Ekim Alanları ve Üretim Miktarlarındaki Değişmeler	10
Grafik 4. TMO Buğday Alım Fiyatları	11
Grafik 5. Konya Ticaret Borsasındaki Anadolu Durum Buğday Fiyatları	13
Grafik 6. Konya Ticaret Borsasındaki Ekmeklik Anadolu Sert Buğday Fiyatları	13
Grafik 7. Buğday İthalat Miktarlarındaki Gelişmeler	14
Grafik 8. Buğday İhracat Miktarlarındaki Gelişmeler	15
Grafik 9. Makarnalık Buğday Ekim alanı ve Üretim Miktarındaki Değişmeler	16
Grafik 10. Makarna Üretimi, Makarna Tüketimi ve Makarna İhracatı	16

GİRİŞ

Buğday dünyada pek çok insanın gıda ihtiyacının karşılanması açısından büyük bir öneme sahiptir. Türkiye’de temel gıda maddesi olan ekmek'in ham maddesi olan buğday aynı zamanda gıda olarak en çok tüketilen bulgur, irmik, bisküvi gibi ürünlerin de ham maddesidir.

Türkiye'de kişi başına ekmek tüketiminde farklı rakamlar göze çarpmaktadır, kişi başına ekmek tüketimini kimi kaynaklar 121 kg/yıl, 333 gr/gün (Ekmek israfı ve Tüketici Alışkanlıkları Araştırması -TMO), kimi kaynaklarda 140 Kg/yıl, 384 gr/gün (Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Başkan açıklaması) olarak açıklamaktadır. Bu tüketim özellikle AB ortalamasından 2-3 kat daha fazladır. Türk insanı tükettiği 333 gramlık ekmekle, günlük enerjisinin yaklaşık %30-36’sını, Demirin %12-48’ini, Proteinin %39-42’sini, B1 ve B2 vitaminlerinin yaklaşık %15-30’unu (Türkiye Fırıncılar Federasyonu) karşılamaktadır. Değerlendirmemizi TMO'nun kişi başına ekmek tüketim miktarını kullanarak yaptığımız hesaplamada 90 milyon kişinin (turistler hariç kendi nüfusumuz ve göçmen-sığınmacılar la birlikte) yıllık ekmek ihtiyacını sağlamak için yaklaşık 11,5-12 milyon ton kaliteli ekmeklik buğdaya gereksinimi vardır. Diğer taraftan kişi başına yaklaşık 6,5 kg makarna, 12 kg bulgur, 5,5 kg bisküvi ve 2 kg irmik tüketimimiz dikkate alındığında en az 3 milyon ton kaliteli buğdaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Dolayısıyla sadece yurt içi gıda talebinin karşılanması için 14,5-15 milyon ton buğdaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Bunun yanında 1,4 milyon ton tohum, 2,5 milyon tonda yem ihtiyacı dikkate alındığında toplam yurtiçi talebin karşılanması için en az 18,5-19 milyon ton buğdaya ihtiyacımız bulunmaktadır. Diğer taraftan 7,5-8 milyon tona yaklaşan yıllık un, makarna, irmik, bisküvi gibi işlenmiş ürün ihracatımız da dikkate alındığında Türkiye'nin buğday üretimini mutlaka 30 milyon tona çıkarması doğrultusunda üretim planlaması gerekmektedir.

1- DÜNYA BUĞDAY ÜRETİMİ

1.1 Dünya Buğday Ekim Alanı, Üretimi ve Dış Ticareti

Dünya buğday ekim alanları yıllar itibariyle az da olsa değişim göstermektedir. Buğday üreten ülkeler içinde ekim alanı en fazla olan ülke Hindistan olup, bu ülkeyi Rusya, AB ve Çin izlemektedir. Tablo'1 de dünya toplam buğday ekim alanı ve önemli ülkeler verilmektedir.

Tablo 1: Ülkeler itibariyle Dünya Buğday Ekim Alanları (bin ha.)

Ülkeler	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Hindistan	30.220	30.785	29.651	29.319	31.357	31.580
Rusya	27.232	27.370	26.344	27.312	28.684	29.300
Çin	24.694	24.508	24.268	23.730	23.380	23.000
AB (28)	27.004	24.368	23.774	24.362	23.083	23.850
ABD	17.745	15.198	16.030	15.133	14.871	15.146
Avustralya	12.373	10.919	10.402	9.863	13.000	13.200
Kazakistan	12.191	11.912	11.354	11.339	12.081	12.000
Kanada	8.976	8.983	9.881	9.656	10.018	9.200
Pakistan	9.224	8.973	8.797	8.678	8.825	9.200
Türkiye	7.815	7.800	7.615	7.000	7.100	7.000
Diğer	44.925	47.582	47.320	49.805	49.465	50.614
Dünya	222.399	218.398	215.436	216.197	221.864	224.090

KAYNAK: USDA-November 2021-Grain: World Markets and Trade

Tablo 1 incelendiğinde dünya buğday ekim alanlarının özellikle son iki sezonda bir miktar arttığı görülmektedir. 2021/2022 sezonunda buğday ekim alanı 224 milyon hektara yükselmiştir. Dünya buğday ekim alanında ilk sıralarda yer alan ülkeler sırasıyla Hindistan, Rusya, AB28 ve Çin'dir Dünya buğday üretiminde ise başlıca ülkeler Çin, AB28, Hindistan, Rusya, ABD Kanada'dır Dünya buğday ihracatında Rusya birinci, AB ikinci, ABD üçüncü sırada iken, ithalatta Kuzey Afrika, Güneydoğu Asya ve Ortadoğu ülkeleri ilk sıralarda yer almaktadır.

Tablo 2'de dünya toplam buğday üretim miktarı ve üretimde önemli ülkeler verilmektedir.

Tablo 2: Ülkeler itibariyle Dünya Buğday Üretim Miktarı (1000 Ton)

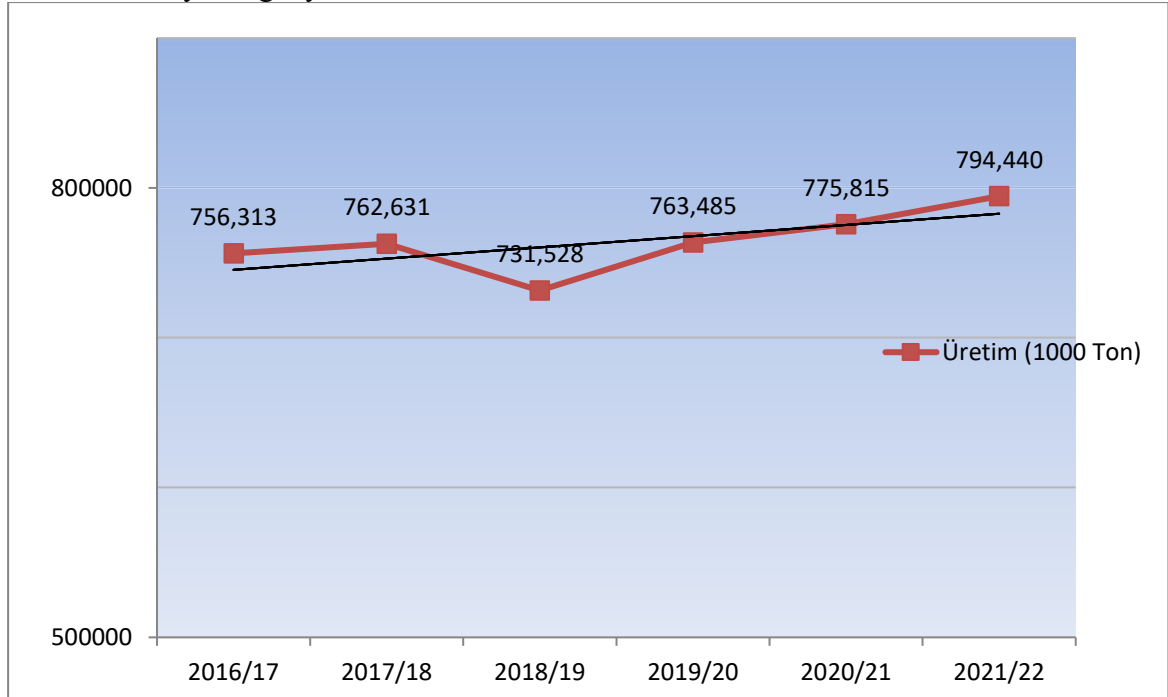
Ülkeler	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Çin	133.271	134.334	131.430	133.590	134.250	136.000
AB (28)	145.369	136.681	123.124	138.741	125.942	135.500
Hindistan	87.000	98.510	99.870	103.600	107.860	108.000
Rusya	72.529	85.167	71.685	73.610	85.354	86.000
ABD	62.832	47.380	51.306	52.581	49.691	51.660
Kanada	32.140	30.377	32.352	32.670	35.183	32.000
Avustralya		20.941	17.598	14.480	33.000	27.000
Ukrayna	26.791	26.981	25.057	29.171	25.420	29.500
Pakistan		26.674	25.076	24.349	24.946	26.000
Türkiye	17.250	21.000	19.000	17.500	18.250	17.000
Diğer	179.131	134.586	135.030	143.193	135.919	143.780
Dünya	756.313	762.631	731.528	763.485	775.815	794.440

KAYNAK: USDA-November 2021-Grain: World Markets and Trade

Dünya buğday üretiminde son yıllarda az da olsa bir artış olmuştur.

Grafik 1'de Dünya buğday üretimindeki gelişmeler verilmiştir.

Grafik: 1 Dünya Buğday Üretimi

2021/2022 üretim ve pazarlama sezonunda dünya buğday üretiminin 17,3'ünü AB, %17,1'ini Çin, %13,6'sını Hindistan, %10,8'ini Rusya ve %6,5 ini ABD oluştururken Türkiye dünya üretiminin %2,1'ini oluşturmuştur.

Dünya buğday stoklarında çok az da olsa bir miktar düşüş olmuştur. Bu düşüşe Çin deki stok düşüşü neden olmuştur.

2021/2022 üretim sezonunda dünya buğday üretiminde 20 milyon tona yakın üretim artışı gerçekleşerek üretim 794,4 milyon tona çıkmıştır. Bir önceki üretim sezonuna göre en fazla üretim artışı AB ülkelerinde olmuştur.

Tablo 3'te Dünya buğday, ithalatı, ihracatı ve stok durumları verilmiştir.

Tablo 3: Dünya buğday, ithalatı, ihracatı ve stok durumları (1000 Ton)

ÜLKELER	2019/2020				2020/2021				2021/2022			
	Başlangıç Stoku	İthalat	İhracat	Sezon sonu stoku	Başlangıç Stoku	İthalat	İhracat	Sezon sonu stoku	Başlangıç Stoku	İthalat	İhracat	Sezon sonu stoku
DÜNYA	284.070	187.000	194.88	299.22	229.220	192.790	199.100	299.220	293.480	199.460	203.220	296.800
AB	15.800	5.550	39.770	11.970	11.970	5.600	30.000	9.170	9.170	5.800	33.000	11.970
ÇİN	139.770	5.380	1.050	151.680	151.680	10.500	0.800	145.630	145.630	10.000	1.0	142.000
ABD	29.390	2.860	26.280	27.980	27.990	2.860	26.810	27.990	23.180	3.400	24.500	20.950
HİNDİSTAN	16.990	0.200	0.500	24.700	24.700	0.250	2.400	27.100	27.100	0.030	2.500	27.630
RUSYA	7.780	0.330	34.200	7.230	7.230	0.450	38.500	12.030	12.030	0.05	40.000	15.530
UKRAYNA	1.590	0.940	21.010	1.510	1.550	0.130	17.000	1.450	1.450	0.100	20.500	1.550
PAKİSTAN	2.530	1.000	0.390	1.290	1.290	4.000	0.300	4.140	4.140	1.000	0.300	4.640
KAZAKİSTAN	1.680	0.580	6.990	0.630	0.630	0.500	7.550	1.550	1.590	0.500	8.000	1.690
KANADA	6.040	0.670	24.630	5.500	5.500	0.550	27.500	3.830	3.830	0.700	23.500	3.830
AVUSTRALYA	4.440	0.890	9.140	2.670	2.680	0.020	22.000	5.380	5.380	0.020	20.000	4.580
ARJANTİN	1.740	5.000	13.500	1.720	1.770	0.050	10.500	2.510	2.510	0.02	13.500	3.060

KAYNAK: USDA-November 2021-Grain: World Markets and Trade

OECD-FAO 2021-2030 tarımsal öngörülerine göre; 2030 yılına kadar dünya buğday üretiminin 87 milyon ton artarak 840 milyon tona yükselmesi ve bu artışın 47 milyon tonunun gelişmiş ülkelerdeki üretim artışından, 40 milyon tonunun ise gelişmekte olan ülkelerdeki üretim artışından kaynaklanması beklenmektedir. Dünya'nın üçüncü büyük buğday üreticisi olan Hindistan'ın buğday üretimini 2030 yılına kadar 18 milyon ton artırması ve kendi kendine yeterliliği geliştirmeye yönelik verim iyileştirme ve alan genişletme politikalarına ağırlık vermesi beklenmektedir. Rusya, Ukrayna ve Avustralya'da önemli üretim artışları olacağı, Kazakistan'da ekilen alanlarda artış yaşanacağı ve Çin'in 2030 yılına kadar dünyanın en büyük buğday üreticisi olacağı öngörülmektedir.

Küresel tahıl talebinde ise yemlik kullanımının 163 milyon ton artacağı gıda kullanımının ise 146 milyon ton artacağı ve toplam talep artışının %90'ının gelişmekte olan ülkelerdeki talep artışına bağlı olacağı öngörülmektedir.

Buğday ihracatının ise 2030 yılına kadar 36 milyon ton artarak 220 milyon tona yükselmesi beklenmektedir. Yapılan öngörülere göre 2030 yılında küresel buğday ticaretinde Rusya'nın payı %22 iken, AB %14, Kanada %13, Ukrayna %12, ABD %12 ve diğer ülkeler %27 paya sahip olacaktır. Küresel buğday ithalatında ise Mısır %7'lik pay ile ilk sırada iken, Endonezya %6'lık pay ile ikinci sırada, Çin %4'lük pay ile üçüncü sırada, Filipinler %3'lük pay ile dördüncü sırada ve Brezilya %3'lük pay ile beşinci sırada yer alacağı tahmin edilmiştir.

ABD Tarım Bakanlığı tarafından 2021 Kasım ayında yapılan son çalışmaya göre önemli ithalatçı ve ihracatçı ülkeler aşağıda verilmiştir.

Tablo 4: 2021 Yılında Önemli İthalatçı ve İhracatçı Ülkeler

İthalatçı Ülkeler	Miktar	İhracatçı Ülkeler	Miktar
Türkiye	11.000.000	AB	36.500.000
Cezayir	7.500.000	Rusya	36.000.000
Nijerya	6.000.000	Ukrayna	24.000.000
İran	5.500.000	ABD	24.000.000
Güney Kore	4.100.000	Türkiye	6.250.000
Suudi Arabistan	3.500.000	Hindistan	5.250.000
Tailand	3.200.000		

Kaynak: KAYNAK: USDA-November 2021

Dünyada 2020/2021 piyasa yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 salgınının başta makarna olmak üzere dayanıklı gıda ürünlerine olan talebi artırması neticesinde üretim, ticaret ve toplam buğday kullanımında artış, 2021/2022 sezonunda buğday arzında ise azalış olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 5'te ABD Tarım Bakanlığı kayıtlarından alınan Buğday yurtdışı satış fiyatları verilmiştir.

Tablo 5: Buğday Yurtdışı Satış Fiyatları (\$/Ton/Fob)

YILLAR	Arj.Up River (\$/Ton/Fob)	US Hard Red Winter (\$/Ton/Fob)	US Soft Red Winter (\$/Ton/Fob)
2005	130	158	136
2006	158	200	158
2007	247	264	235
2008	281	345	269
2009	219	236	186
2010	252	241	228
2011	307	330	287
2012	296	327	294
2013	328	322	276
2014	304	303	245
2015	226	234	208
2016	195	196	176
2017	186	178	211
2018	228	240	204
2019	228	219	211
2020	245	238	227
2021(*)	273	287	277

Kaynak: USDA

(*) İlk altı ayın ortalaması

Son beş yıllık dünya buğday ihraç fiyatları incelendiğinde Arjantin menşeli buğday fiyatları %47, ABD menşeli Kırmızı sert buğday fiyatı %61, ABD menşeli yumuşak kırmızı kışlık buğday fiyatının %31 oranında arttığı tablo 5'ten görülmektedir. Dünya buğday fiyatlarındaki artış Covid-19 salgınından sonra 2020 ve 2021 yıllarında daha fazla olmuştur. Önümüzdeki dönemde buğday fiyatlarının daha da artacağı beklenmektedir.

ABD menşeli Sert Kırmızı Kışlık Buğday 2020 yılı Kasım ayında 270 \$/Ton/Fob iken, 2021 yılı Kasım ayında 362 \$/Ton/Fob'a, ABD menşeli Yumuşak Kırmızı Kışlık Buğday 2020 yılı Kasım ayında 265 \$/Ton/Fob iken, 2021 yılı Kasım ayında 335 \$/Ton/Fob'a, yükselmiştir.

ABD Tarım Bakanlığı (USDA) yayınlarında 2021 yılı 10 Kasım itibariyle;

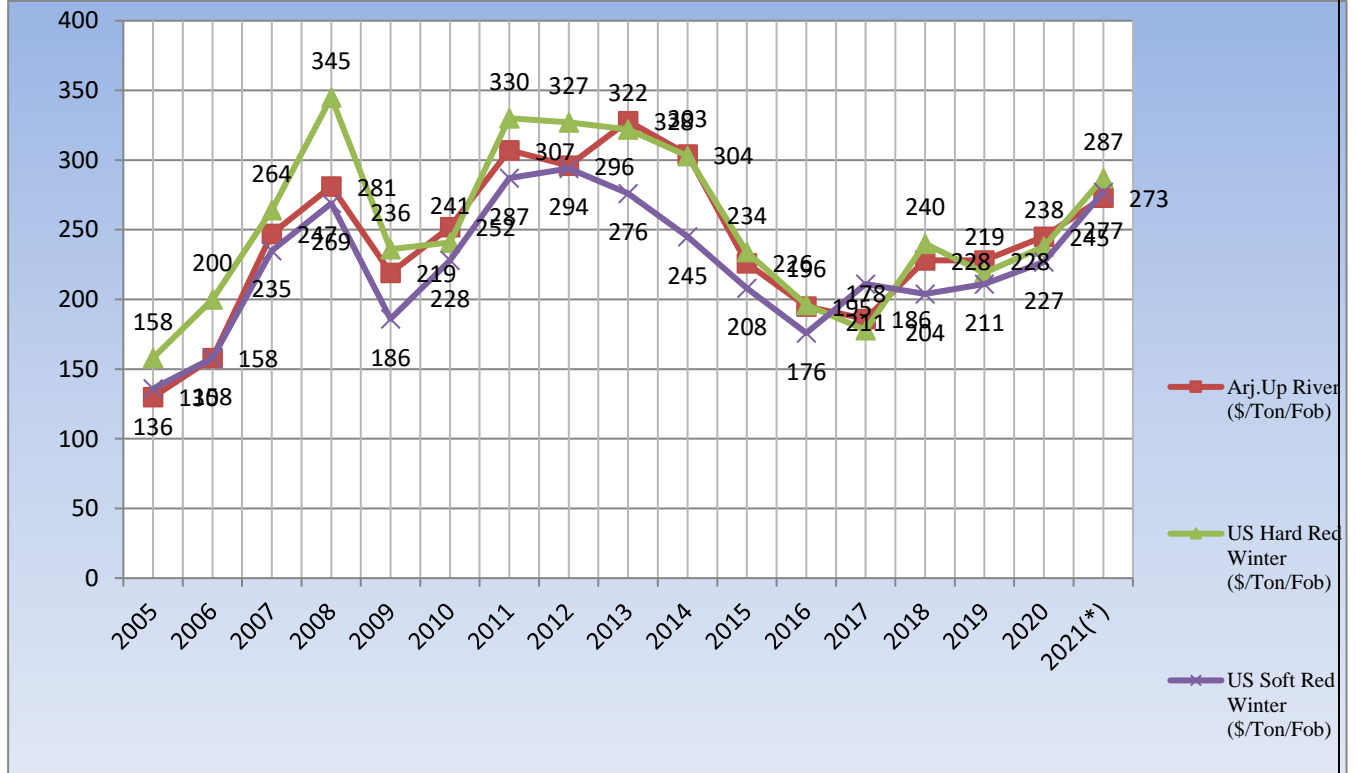
Arjantin menşeli buğdayların 314 \$/Ton/Fob,
Avustralya menşeli buğdayların 333 \$/Ton/Fob,
Kanada menşeli buğdayların 406 \$/Ton/Fob,
AB menşeli buğdayların 333 \$/Ton/Fob,
Rusya menşeli buğdayların 333 \$/Ton/Fob,
ABD menşeli buğdayların 362 \$/Ton/Fob fiyatlarından ihraç edildiği bildirilmiştir.

Kasım ayı sonu itibariyle ABD menşeli buğdayların 400 dolar/ton'un üzerinden dünya piyasalarında işlem gördüğü bildirilmiştir.

ABD'de çiftlik fiyatlarının arttığı ve 1 bushel buğdayın 6,90 dolara (3.322 TL/Ton) çıktığı Bakanlık bültenlerinde yer almıştır. Türkiye'de TMO'nun 2021 yılı ekmeklik buğday için 2,250 TL/Ton olarak açıkladığı alım fiyatıyla, ABD çiftçisinin eline geçen fiyatlar karşılaştırıldığında ABD buğday çiftçisi, Türk çiftçisinden yaklaşık %48 daha fazla gelir elde etmektedir.

Grafik 2'de ABD Tarım Bakanlığı kayıtlarından alınan Buğday yurtdışı satış fiyatları verilmiştir.

Grafik 2: Buğday Yurtdışı Satış Fiyatları (\$/Ton/Fob)

2- TÜRKİYE'DE BUĞDAY ÜRETİMİ

2.1 Buğday Ekim Alanı, Üretimi ve Dış Ticareti

Tablo 6'da Türkiye'de Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verim miktarı verilmiştir.

Tablo 6: Türkiye'de Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verim

YILLAR	Ekim Alanı(Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)
2002	9.400.000	21.000.000	223
2003	9.100.000	19.000.000	209
2010	8.103.400	19.674.000	243
2015	7.866.887	22.600.000	287
2016	7.671.945	20.600.000	269
2017	7.668.879	21.500.000	280
2018	7.299.270	20.000.000	274
2019	6.846.327	19.000.000	278
2020	6.922.236	20.500.000	296
2021	6.744.666	17.650.000	262

KAYNAK: TÜİK

Buğday ekim alanları 2000 yılına göre 2020 yılında 2,5 milyon hektar azalmıştır, ülkemizde 2005 yılından önce kırsal alanda kadastro sorununun bulunması nedeniyle ekim alanlarına temkinli yaklaşımda yarar vardır. Ancak, 2010 yılı buğday ekim alanıyla 2020 yılı ekim alanı karşılaştırıldığında buğday ekim alanlarında 1,2 milyon hektar azalma olmuştur. Ekim alanlarındaki bu azalma yaklaşık 3,6 milyon ton buğdaya eşdeğerdir. Eğer 1,2 milyon hektar alan ekilmiş olsaydı Türkiye'nin 2020 yılındaki buğday üretim miktarı 24,1 milyon ton olacak, Türkiye 2020 yılında 9,8 milyon ton buğday ithalatı yerine 6.2 milyon ton buğday ithal edilecek ve 900 milyon ABD doları ülkemizde kalacaktı.

Ülkemizde buğday, her bölgede yetiştirilebilmekle birlikte özellikle İç Anadolu Bölgesi'nde yaygın olarak üretilmektedir. Nitekim 2020 yılı ekmeklik buğday üretiminde %31,1'lik pay ile ilk sırada İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunu %17,1 ile Marmara Bölgesi ve %15,8 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Üretimde en az pay yaklaşık %7 ile Ege ve Doğu Anadolu Bölgelerine aittir. Makarnalık buğday üretiminde ise ilk iki sırayı Güneydoğu Anadolu (%41,1) ve İç Anadolu Bölgeleri (%33,5) almaktadır.

Tablo 7'de Makarnalık buğday ekim alanı, üretim ve verim miktarları verilmiştir.

Tablo 7: Makarnalık Buğday Ekim Alanı, Üretim ve Verim Miktarları

YILLAR	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)
2012	1.190.036	3.300.000	277
2013	1.278.600	4.075.000	319
2014	1.282.463	3.300.000	257
2015	1.273.773	4.100.000	322
2016	1.238.672	3.620.000	292
2017	1.236.912	3.900.000	315
2018	1.202.100	3.500.000	291
2019	1.095.564	3.150.000	288
2020	1.258.056	4.000.000	318
2021	1.201.369	3.150.000	262

Kaynak: TÜİK

Tablo 8'de 2021 yılı itibariyle Türkiye'de en fazla Makarnalık Buğday üreten iller verilmiştir.

Tablo 8'de 2021 Yılı İtibariyle Türkiye'de en Fazla Makarnalık Buğday Üreten İller

İller	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Üretim İçindeki Payı %	Verim (Kg/Da)
Şanlıurfa	149.179	593.133	18,83	398
Konya	177.978	481.646	15,29	271
Mardin	93.129	378.758	12,02	407
K.Maraş	51.550	202.365	6,40	393
Diyarbakır	76.840	177.948	5,65	232
Yozgat	105.586	169.791	5,39	161
Afyonkarahisar	54.378	140.358	4,46	258
Karaman	50.375	99.484	3,16	197
Kütahya	35.922	98.283	3,12	274
Kayseri	32.075	83.085	2,64	259
Gaziantep	18.515	77.098	2,45	416
Toplam	845.527	2.501.949	79,41	296

Kaynak: TÜİK

Tablo 9'da 2020 yılına ait Bölgeler itibariyle buğday üretim miktarları verilmiştir.

Tablo 9: 2020 Yılı Bölgeler İtibariyle Buğday Üretim Miktarları

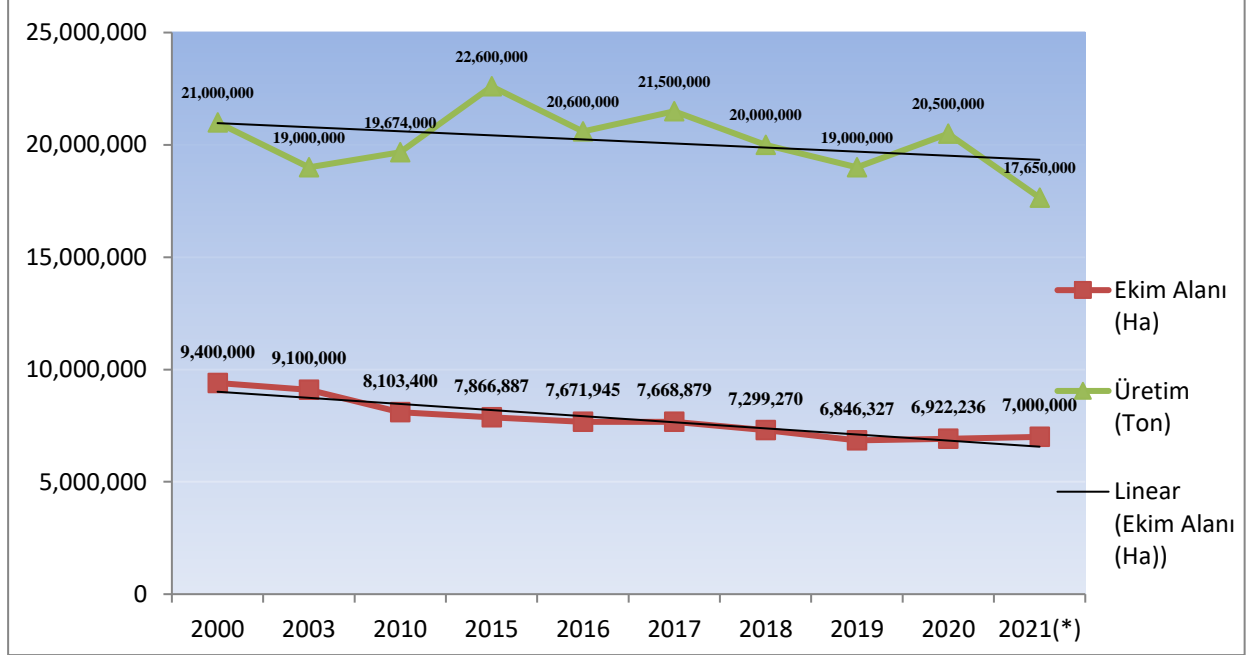
Bölgeler	Ekmeklik Buğday		Makarnalık Buğday	
	Üretim (1000 Ton)	% Pay	Üretim (1000 Ton)	% Pay
İç Anadolu	5.135	31,12	1.340	33,50
Güney Doğu Anadolu	2.605	15,79	1.642	41,05
Marmara	2.829	17,15	5	0,13
Karadeniz	1.689	10,24	98	2,45
Akdeniz	1.875	11,36	371	9,28
Ege	1.201	7,28	537	13,43
Doğu Anadolu	1.166	7,07	7	0,18
Toplam	16.500	100,00	4.000	100,00

Kaynak: TÜİK

ABD tarım Bakanlığı (USDA) verilerine göre, 2021 yılında, Türkiye'deki buğday verimdeki düşüşe bağlı olarak buğday üretiminin en az 2 milyon ton azalacağı öngörülmektedir.

Üretimdeki azalmayla birlikte dönem başlangıç stoklarının da düşük olması ve yurt içi kullanımın artması neticesinde ithalatta yaklaşık 2 milyon tonluk artışın olacağını ve Türkiye'nin 2021/2022 sezonunda buğday ithalatının 11 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir. İhracatta ise 0,4 milyon tonluk bir azalma beklenmektedir.

Grafik 3: Türkiye'de Buğday Ekim Alanları ve Üretim Miktarlarındaki Değişmeler

Özellikle iç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki kuraklık nedeniyle buğday üretiminin yaklaşık 3 milyon ton azalacağı ve TÜİK 2. tahminine göre bir önceki üretim sezonunda 20,5 milyon ton olan üretimin %13,9 azalarak 17,6 milyon tona gerileyeceği öngörülmektedir. Üretimdeki azalmanın temel nedeni Nisan-Mayıs aylarındaki yağışların yetersizliğidir.

Tablo 10'da Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Alım Fiyatları ve Alım Miktarı verilmiştir.

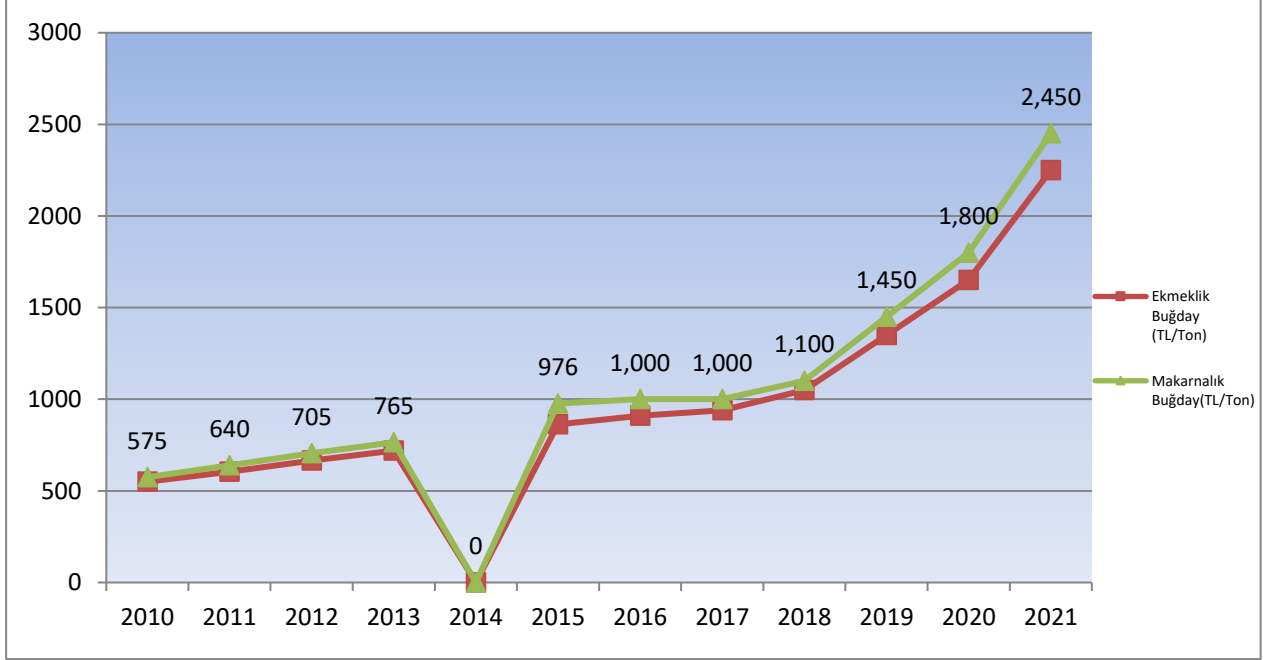
Tablo 10: Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Alım Fiyatları ve Alım Miktarı

YILLAR	Ekmeklik Buğday (TL/Ton)	Makarnalık Buğday (TL/Ton)	TMO Alım Miktarı (Ton)
2010	550	575	980.233
2011	605	640	824.000
2012	665	705	1.634.449
2013	720	765	1.985.646
2014	-	-	-
2015	862	976	3.307.453
2016	910	1.000	2.647.791
2017	940	1.000	2.047.258
2018	1.050	1.100	2.359.952
2019	1.350	1.450	
2020	1.650	1.800	
2021	2.250	2.450	

KAYNAK Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları, TMO

TMO tarafından açıklanan ve alım yapılan (Ekmeklik ve Makarnalık Buğday) Buğday Fiyatları aşağıda grafik 4'de verilmiştir.

Grafik: 4 TMO Buğday Alım Fiyatları (TL/Ton)

TMO, Türkiye'de üretilen buğday miktarının bazı yıllar (2000,2015,2016 yılları) %15'ine kadar kısmını satın almıştır.

Tablo 11'de Polatlı Ticaret Borsasında işlem gören Kırmızı Sert Buğday aylık ortalama fiyatlarındaki gelişmeler verilmiştir.

Tablo 11: Polatlı Ticaret Borsası Kırmızı Sert Buğday Ortalama Fiyatları (TL/Kg)

YILLAR	OCAK	ŞUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ	AĞUSTOS	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK
2000*	94.984	97.951	101.063	100.868	102.659	100.121	94.460	100.151	105.560	111.179	113.544	115.616
2001*	117.493	126.478	131.765	141.918	152.652	162.442	163.805	173.365	213.135	250.148	259.725	261.757
2002*	254.865	261.311	274.753	295.182	284.134	263.452	257.621	306.646	321.874	336.932	339.883	371.457
2003*	380.390	379.299	387.798	397.201	386.143	368.968	379.844	372.835	375.722	379.430	405.902	416.803
2004*	426.656	423.782	415.288	417.889	424.923	424.378	361.425	364.609	369.123	387.117	386.742	389.059
2005	0,385	0,379	0,368	0,372	0,37	0,368	0,326	0,326	0,348	0,367	0,3643	0,37
2006	0,4	0,4196	0,4215	0,4376	0,4338	0,4224	0,3755	0,3918	0,3978	0,4251	0,4265	0,4384
2007	0,456	0,4642	0,4568	0,4394	0,4495	0,4468	0,471	0,472	0,4939	0,5121	0,527	0,5451
2008	0,5486	0,5792	0,6444	0,6404	0,6222	0,5592	0,5593	0,5748	0,5839	0,5782	0,576	0,5849
2009	0,5773	0,585	0,5732	0,5468	0,5494	0,5634	0,5402	0,514	0,5455	0,5618	0,5849	0,6034
2010	0,5888	0,5889	0,5904	0,5828	0,5693	0,5857	0,5749	0,6155	0,6608	0,671	0,6816	0,7007
2011	0,7169	0,7243	0,7117	0,7254	0,7075	0,6841	0,6109	0,6141	0,6262	0,6539	0,6302	0,6438
2012	0,6348	0,6302	0,6163	0,6324	0,643	0,6678	0,6481	0,673	0,6879	0,7131	0,7399	0,7386
2013	0,753	0,7546	0,7643	0,78	0,7688	0,696	0,7209	0,7508	0,7614	0,8008	0,8289	0,8477
2014	0,8632	0,8604	0,8799	0,8927	0,8932	0,9594	0,9422	0,9232	0,9267	0,9533	0,9624	0,9731
2015	0,9669	0,9526	0,9614	0,9803	0,9934	0,9558	0,8656	0,8836	0,919	0,9568	0,939	0,958
2016	0,95	0,9439	0,9459	0,9767	1,0189	0,9698	0,9178	0,9478	0,9537	0,993	1,0125	1,0624
2017	1,0803	1,0986	1,0968	1,1798	1,1968	1,1833	1,0429	1,0182	1,0365	1,0712	1,0896	1,1069
2018	1,0819	1,0787	1,0861	1,1023	1,134	1,0523	1,0575	1,1964	1,4439	1,4319	1,3924	1,4549
2019	1,4739	1,5091	1,5482	1,5735	1,6275	1,5008	1,4162	1,4386	1,4565	1,5467	1,5765	1,6448
2020	1,6941	1,6812	1,7013	1,703	1,7392	1,6984	1,7479	1,8516	1,9207	2,185	2,2706	2,2179
2021	2,2603	2,3096	2,225	2,1856	2,2944	2,6231	2,6846	2,7377	2,9677	3,1548	4,2831	

Kaynak: Polatlı Ticaret Borsası

Not:2000-2004 yıllarındaki fiyatlardan 6 sıfır atılmamıştır.

Tablo 12'da Polatlı Ticaret Borsasında işlem gören Anadolu Kırmızı Sert Buğdayın yıllık ortalama fiyatlarındaki gelişmeler verilmiştir.

Tablo 12: Polatlı Ticaret Borsasındaki Anadolu Kırmızı Sert Buğday Fiyatları (TL/Ton)

YILLAR	Anadolu Kırmızı Sert Buğday (TL/Ton)	YILLAR	Anadolu Kırmızı Sert Buğday (TL/Ton)
2002	276	2012	616
2003	354	2013	706
2004	364	2014	766
2005	330	2015	864
2006	383	2016	816
2007	440	2017	1.010
2008	542	2018	1.119
2009	514	2019	1.403
2010	568	2020	1.726
2011	611	2021	2.544

Kaynak: Polatlı Ticaret Borsası (<https://www.polatliborsa.org.tr/>)

Tablo 13'te Konya Ticaret Borsasında işlem gören Buğdayların yıllık ortalama fiyatlarındaki gelişmeler verilmiştir.

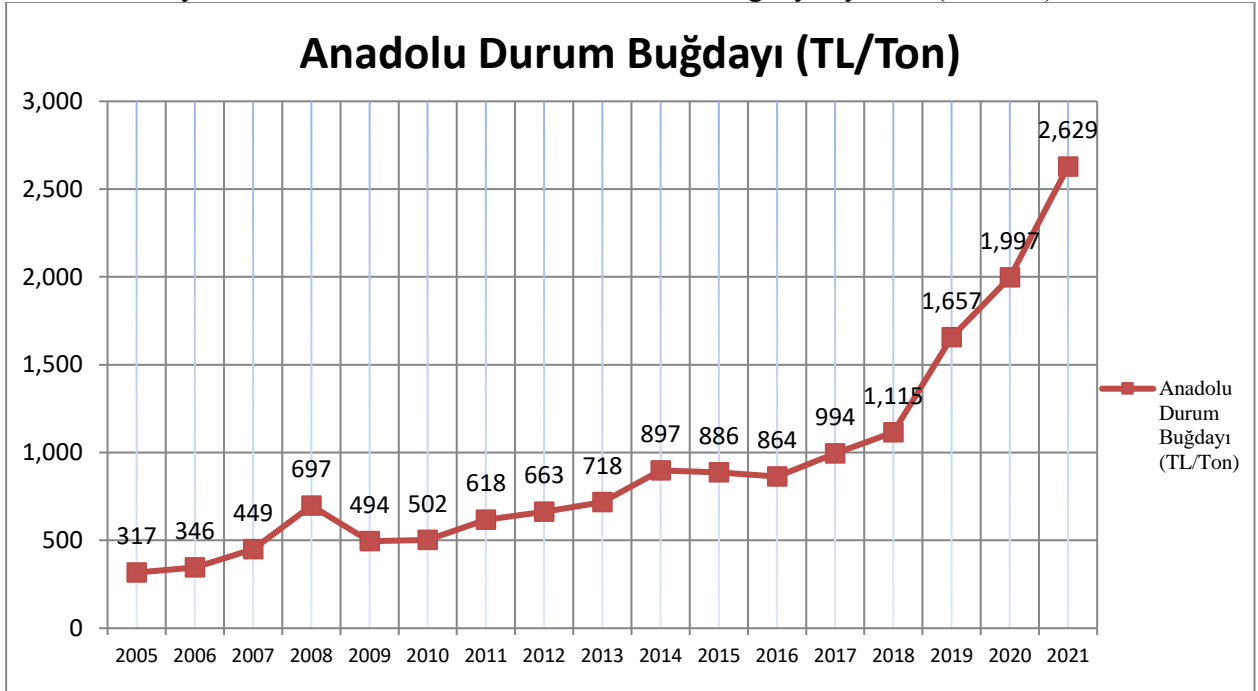
Tablo 13: Konya Ticaret Borsasında İşlem Gören Buğday Fiyatları (TL/Ton)

Yılı	Ekmeklik Anadolu Beyaz Sert Buğdaylar (TL/Ton)	Ekmeklik Anadolu Sert Buğdaylar (TL/Ton)	Anadolu Durum Buğdayı (TL/Ton)
2005	372	349	317
2006	444	399	346
2007	502	462	449
2008	606	571	697
2009	527	507	494
2010	576	561	502
2011	630	632	618
2012	647	656	663
2013	742	750	718
2014	885	898	897
2015	878	894	886
2016	940	972	864
2017	1.019	1.067	994
2018	1.097	1.161	1.115
2019	1.481	1.445	1.657
2020	1.847	1.851	1.997
2021	2.542	2.498	2.629

Kaynak: Konya Ticaret Borsası

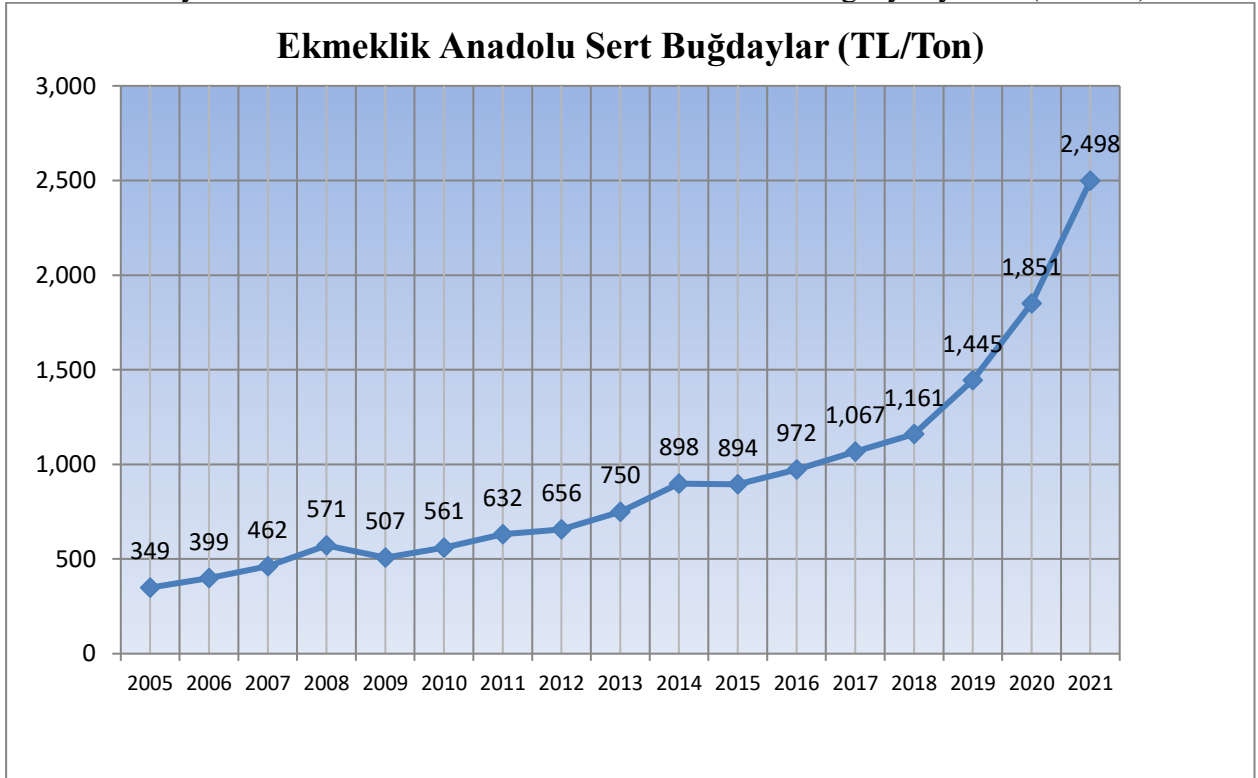
Grafik 5'te Konya Ticaret Borsasında işlem gören Anadolu Durum Buğday Fiyatları verilmiştir.

Grafik 5: Konya Ticaret Borsasındaki Anadolu Durum Buğday Fiyatları (TL/Ton)

Grafik 6'da Konya Ticaret Borsasında işlem gören Ekmeklik Anadolu Sert Buğday fiyatları verilmiştir.

Grafik: 6 Konya Ticaret Borsasındaki Ekmeklik Anadolu Sert Buğday Fiyatları (TL/Ton)

Tabloda 14'te yıllar itibariyle toplam buğday dış ticaret miktar ve değerleri verilmiştir.

Tablo 14: Türkiye'nin Buğday (Makarnalık buğday dahil) Dış Ticareti

YILLAR	İTHALAT			İHRACAT		
	Miktar (Ton)	Değer (1000 Dolar)	Ort.İthal Fiyatı (Dolar/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (1000 Dolar)	Ort.İhraç Fiyatı (Dolar/Ton)
2011	4.770.836	1.685.391	353	3.877.699	1.897.485	489
2012	3.737.494	1.195.121	320	4.160.707	2.055.941	494
2013	4.074.862	1.371.838	337	4.935.452	2.507.376	508
2014	5.312.480	1.622.041	305	4.995.231	2.552.513	511
2015	4.380.795	1.175.849	268	5.685.425	2.468.153	434
2016	4.341.241	984.338	227	7.025.117	2.526.235	360
2017	5.159.613	1.149.518	223	7.389.854	2.626.173	355
2018	5.821.561	1.360.506	234	7.485.819	2.715.860	363
2019	9.841.621	2.330.944	237	7.578.535	2.905.105	383
2020	9.791.057	2.444.384	250	7.560.885	2.983.472	395
2021	8.877.307	2.692.627	303	7.406.000	3.259.000	440

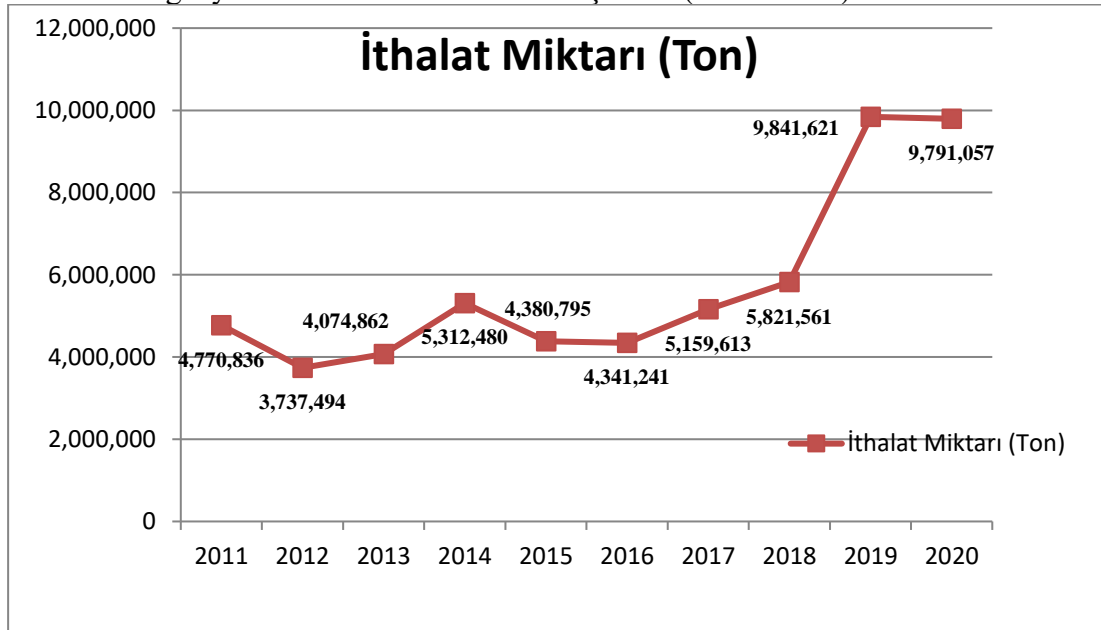
KAYNAK: TÜİK,

Not: Buğday ihracat miktar ve değerlerine işlenmiş buğday ürünleri dahil edilmiştir.

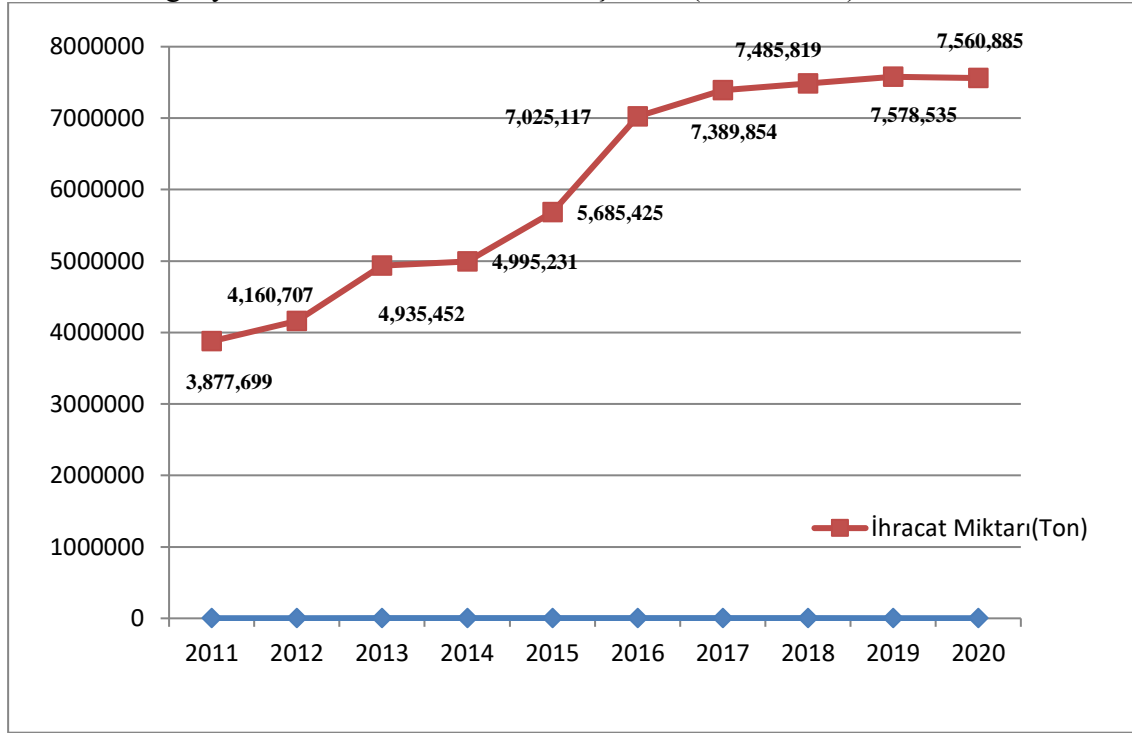
Son 10 yıllık dönemde Türkiye'nin buğday ithalatı %105,2 artarak 4,77 milyon tondan 9,79 milyon tona yükselmiştir. Buğday ithalatının 2021 yılında 11 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Aynı dönemde buğday (işlenmiş buğday ürünleri dahil) ihracatı % 94,9 artarak 3,87 milyon tondan 7,56 milyon tona yükselmiştir.

Grafik 7 ve 8'de buğday ihracat ve ithalat miktarlarındaki gelişmeler verilmiştir.

Grafik 7: Buğday İthalat Miktarlarındaki Gelişmeler (Miktar Ton)

Grafik 8: Buğday İhracat Miktarlarındaki Gelişmeler (Miktar Ton)

Tablo 15'te Türkiye'de Makarnalık buğday ekim alanı, üretimi ile makarna üretimi, ithalatı, ihracatı, tüketimi ve kişi başına tüketim miktarları verilmiştir.

Tablo 15: Makarnalık Buğday ve Makarna İstatistikleri

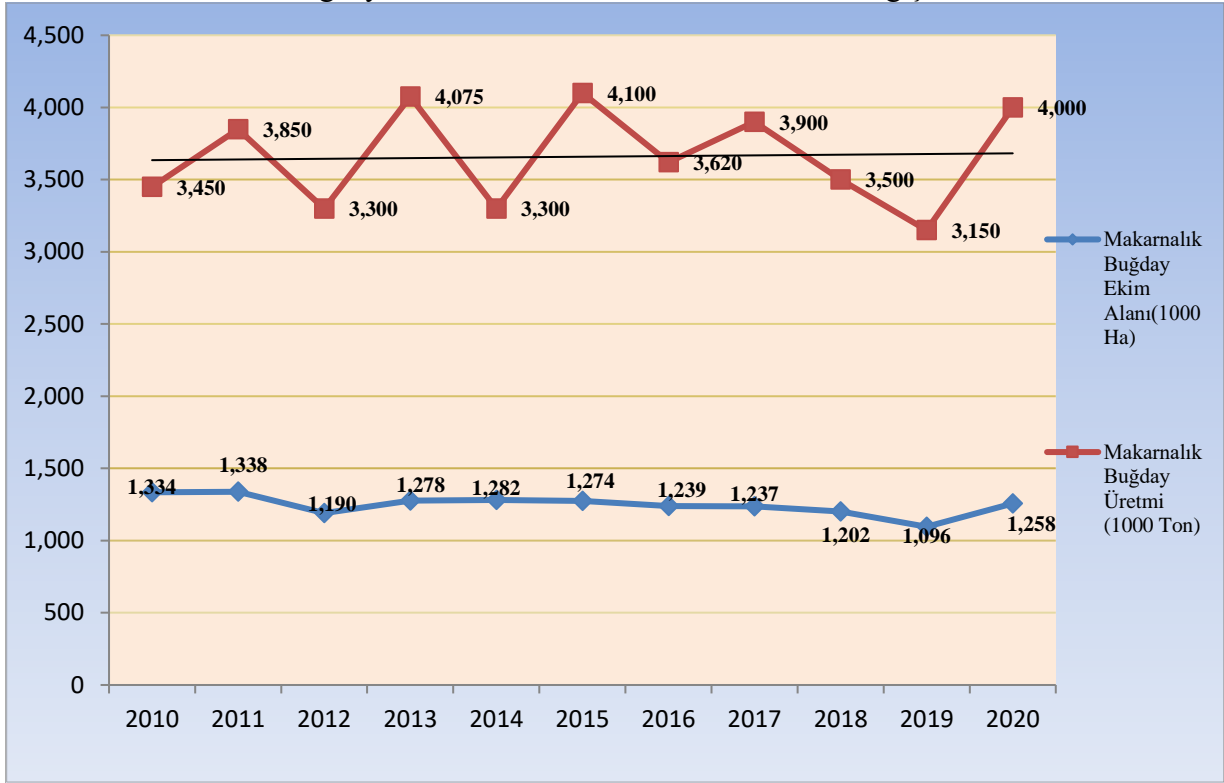
YILLAR	Makarnalık Buğday Ekim Alanı (1000 Ha)	Makarnalık Buğday Üretimi (Milyon TON)	Makarna Üretimi (1000 Ton)	Makarna İthalatı (Ton)	Makarna İhracatı (Ton)	Makarna Tüketimi (Ton)	Kişi Başına Makarna Tüketimi (Kg)
2010	1.334	3,5	732.411	2.078	297.280	437.209	5,93
2011	1.338	3,9	863.968	2.457	404.040	462.385	6,19
2012	1.190	3,3	976.644	2.702	505.559	473.787	6,26
2013	1.278	4,1	1.026.431	3.377	693.101	336.707	4,38
2014	1.282	3,3	1.202.516	5.310	735.021	472.805	5,97
2015	1.274	4,1	1.158.069	4.127	671.837	490.359	6,04
2016	1.239	3,6	1.347.649	3.384	831.123	519.910	6,29
2017	1.237	3,9	1.667.267	4.279	1.054.990	616.556	7,32
2018	1.202	3,5	1.762.492	3.636	1.207.296	558.831	6,53
2019	1.096	3,2	1.902.039	4.593	1.272.722	633.910	7,31
2020	1.258	4,0	2.047.014	4.023	1.470.842	580.195	6,65
2021	1.201	3,2			1.253.000		

Kaynak: MÜSAD Makarna Üreticileri ve Sanayicileri Derneği (<https://musad.org/istatistikler/tuketim-verileri/-TUİK Dış Ticaret İstatistikleri>)

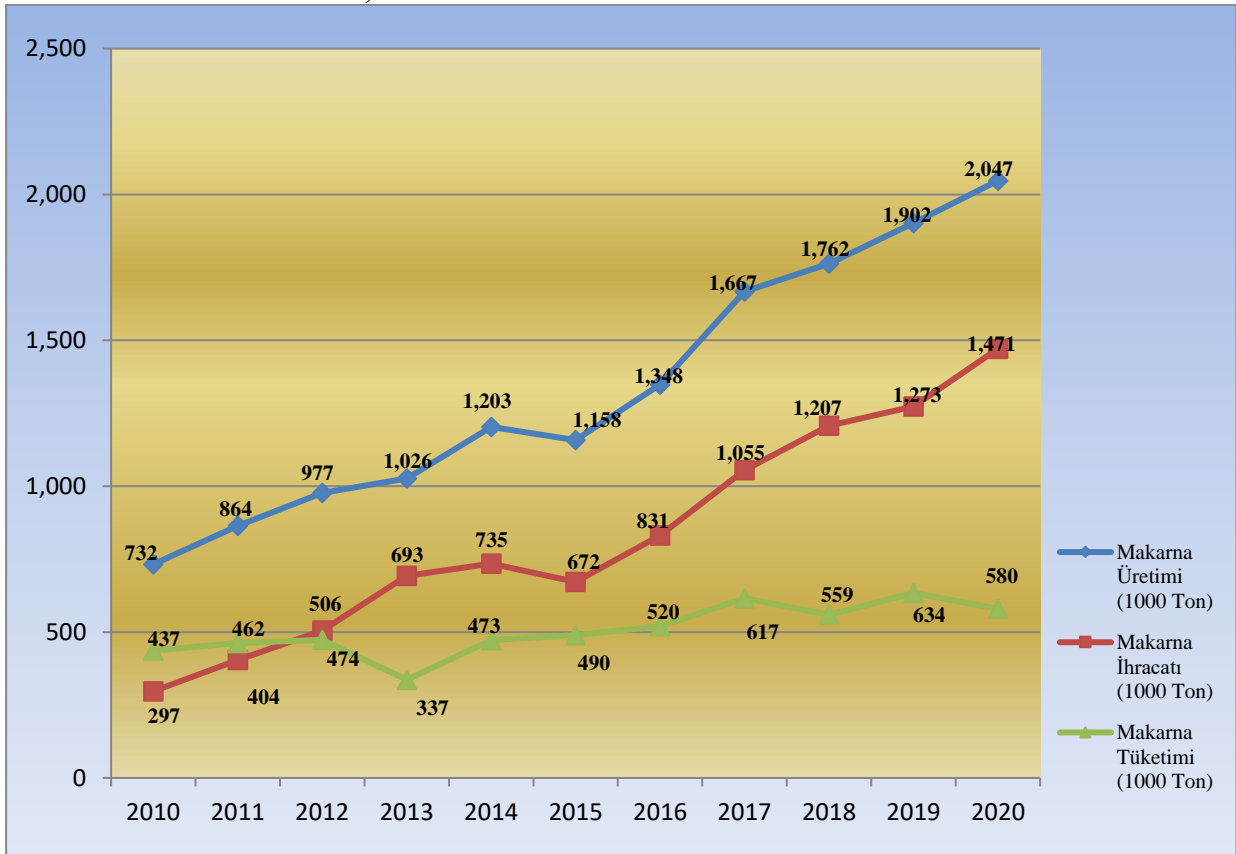
Türkiye'de kişi başına makarna tüketimi 7 kg civarındadır.

Grafik 9 ve 10'da Makarnalık Buğday Ekim alanı, Üretim Miktarındaki değişimler, Makarna Üretimi, Makarna Tüketimi ve Makarna ihracatı verilmiştir.

Grafik 9: Makarnalık Buğday Ekim alanı ve Üretim Miktarındaki Değişmeler

Grafik 10: Makarna Üretimi, Makarna Tüketimi ve Makarna İhracatı

Tablo16: Türkiye'nin Makarnalık Buğday Dış Ticareti

YILLAR	İTHALAT			İHRACAT		
	Miktar (Ton)	Değer (1000 Dolar)	Ort.İthal Fiyatı (Dolar/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (1000 Dolar)	Ort.İhraç Fiyatı (Dolar/Ton)
2011	28.706	15.586	543	931.569	382.525	411
2012	222.242	89.633	403	1.062.966	441.912	416
2013	594.404	236.403	398	1.422.974	604.546	425
2014	601.840	229.056	381	1.605.452	664.676	414
2015	472.010	197.022	417	1.516.713	565.247	373
2016	762.039	211.498	278	1.863.281	556.745	299
2017	426.314	112.746	264	2.234.685	621.734	278
2018	411.495	111.520	271	2.539.928	692.223	273
2019	1.437.746	412.615	287	2.653.936	763.417	288
2020	1.173.948	361.149	308	3.011.424	939.984	312
2021	319.000	117.000	367			

KAYNAK: TÜİK, TMO

Not: Makarnalık Buğday ihracatına makarna ve irmik gibi işlenmiş ürünler dahil edilmiştir.

Türkiye'nin yıllar itibariyle Buğdaya dayalı mamul madde ihracat miktarları tablo da verilmiştir.

Tablo 17: Türkiye'nin Yıllar İtibariyle Buğdaya Dayalı Mamul Madde İhracat Miktarları (Ton/1000 Dolar)

İşlenmiş Ürün	2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer	Miktar	Değer
Un	3.532.690	1.078.085	3.489.628	1.052.794	3.308.362	1.006.197	3.262.133	1.051.633	2.989.386	950.637	3.004.000	1.108.000
Makarna	831.139	422.026	1.055.405	490.737	1.206.750	552.416	1.272.881	607.069	1.471.280	762.035	1.365.000	776.000
Bulgur	276.439	111.779	257.298	104.186	262.094	101.834	262.615	117.135	282.532	135.945	238.000	120.000
İrmik	39.621	16.881	59.659	22.631	80.152	29.779	81.461	30.465	80.269	32.230		
Bisküvi	407.956	886.026	442.633	941.317	467.961	1.001.727	520.667	1.071.281	535.011	1.082.128		
Toplam	5.087.845	2.514.797	5.304.623	2.611.665	5.325.319	2.691.953	5.399.757	2.877.583	5.358.478	2.962.975		
Buğday Karşılığı Toplamı	6.998.914		7.348.093		7.425.970		7.511.956		7.510.290			

KAYNAK: TMO, TÜİK

Türkiye'nin son beş yıldaki buğday ihracatı %7,1 artarak 7 milyon tondan 7,5 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 18'de Türkiye'de buğday işleme tesisleri ve işleme kapasiteleri verilmiştir.

Tablo 18: Buğday İşleme Tesisleri ve İşleme Kapasiteleri

Ürünler	Fabrika Sayısı	Yıllık Kapasite		Kapasite Kullanım Oranı (%)
		Kurulu Kapasite (Ton/Yıl)	Fiili Kapasite (Ton/Yıl)	
Un	628	38.975.610	18.189.300	47
Yem	408	33.597.852	16.044.422	48
Makarna	23	3.009.107	2.218.622	74
Bulgur	93	2.006.071	1.063.242	53
Bisküvi	27	2.267.394	902.816	40
İrmik	27	1.911.577	877.178	46
Nişasta	9	2.410.200	1.731.604	72

Kaynak: TMO 2020 Hububat Sektör Raporu (2021)

3- BUĞDAY ÜRETİMİNDE KENDİMİZE YETERLİ HALE NASIL GELEBİLİRİZ?

Türkiye'de yaklaşık 8 milyon hektar rantabl olarak buğday tarımı yapılabilecek alan bulunmaktadır. 2000'li yıllardan sonra girdi fiyatlarının sürekli artması, girdi desteklerinin (gübre, mazot, tohum, kredi) çok düşük kalması, piyasada oluşan ürün fiyatlarının istenilen düzeyde artmaması ve TMO'nun destekleme alımı yapmaması buğday ekim alanlarının azalmasına neden olmuştur. Ülkemizde en az 1 milyon hektar buğday ekilebilecek alan boş bırakılmaktadır. Boş bırakılan alanlardan yılda ülkemizin en az 3 milyon ton buğday kaybı söz konusudur.

Toprak Mahsulleri Ofisi 1938 yılından 2002 yılına kadar devlet adına buğday alımı yapmış ve buğday fiyatları Bakanlar Kurulu tarafından açıklanmıştır. Bu dönemde buğday fiyatları maliyetin üzerinde belirlenmiş ve alım garantisinin de verilmesi nedeniyle üretim artışı sürekli kılınmıştır.

Destekleme Alımlarının uygulandığı 2002 yılına kadar Bakanlar Kurulu buğday fiyatlarını ilan ederken başta girdi fiyatlarındaki artışlar olmak üzere, üretim tahmini, yurtiçi ve yurt dışı ürün fiyatları, stok durumu dikkate alınmaktaydı. Son yıllarda müdahale fiyatının nasıl açıklandığı bilinmemektedir. Müdahale fiyatları piyasanın ve ürün maliyetinin çok altında belirlenmesi nedeniyle TMO buğday alamamaktadır. TMO ana statüsünde belirtilen görevleri yerine getirmemektedir. Piyasa regülasyonu için her yıl buğday ithal etmektedir. Yerli ürün için belirlenen fiyatın yaklaşık iki katına yurt dışından buğday ithal edilmektedir.

2002 yılından sonra TMO müdahale alım fiyatı açıklamış, bu fiyatları alım fiyatı gören ve bu fiyatları fırsat bilen serbest piyasa aktörleri (borsalar, tüccar, ihracatçı ve diğer alıcılar) bu fiyatın üstünde fiyat oluşmamış, sermaye sıkıntısı olan ve bir an önce borçlunu ödemek isteyen buğday üreticisi, ürünü maliyetin altında bir fiyattan satmak zorunda kalmaktadır. Özellikle küçük işletmeler ve finansman sıkıntısı çeken işletmeler ekim yapamaz hale gelerek üretimden çekilmek durumunda kalmışlardır.

Oysa TMO Ana Statüsünde;

- Yurttan hububat ve bakliyat fiyatlarının üreticiler yönünden normalin altına düşmesini ve tüketici aleyhine anormal bir şekilde yükselmesini önlemek, bu ürünlerin piyasasını düzenleyici tedbirler almak,
- Faaliyet alanına giren ürünlerin her yıl TMO tarafından belirlenen fiyatlardan alım ve satışını yapmak, stok bulundurmak suretiyle ürün piyasalarında istikrar sağlamak,
- Gerek görülen hallerde faaliyet alanına giren ürünleri ve mamullerini dış piyasalardan satın almak,
- Görev alanına giren ürünlerin piyasasını düzenlemek için kapalı depo kiralamak,
- Dünya hububat ve bakliyat üretim ve piyasa hareketlerini izlemek ve değerlendirmek,
- Stoklardaki ürünlerin ve bunların mamullerinin dış piyasada sürümünü sağlamak için her türlü iş ve işlem yapmak ve yurtdışına satmak, gibi faaliyetler yer almaktadır.

3.1. Uygun Fiyatlardan Girdi Sağlanması

Tarımsal üretimde verimlilik son derece önemlidir. Birim alandan alınan ürün miktarı ne kadar artarsa birim maliyet o ölçüde düşerek, üretici geliri artar. Modern tarımsal üretim de amaç çevreye zarar vermeden verimi artırmaktır,

3.1.1. Tarımsal Mekanizasyon: Tarımsal verimliliğin artırılması için öncelikle toprağın ekim öncesi uygun alet ve ekipmanlarla hazırlanması ve tohumun uygun ekim derinliğine düşebileceği bir hale getirilmesi gerekmektedir. Bunun içinde tarımsal işletmelerin modern tarımsal mekanizasyonuna sahip olması gerekmektedir. Arazinin yapısını bozmayan uygun alet ve ekipmanlarının işletme sahiplerine uygun fiyatlardan ve çok düşük faizlerle uzun vadeli tedarikinin sağlanması gerekmektedir.

3.1.2 Tohum: Buğday ekilebilir alanlarımızın tamamının ekilmesi durumunda yılda yaklaşık 1,7 milyon ton buğday tohumluğuna ihtiyaç bulunmaktadır. Buğday üretimin artırılması için genetik potansiyeli yüksek, bölgelerin iklim şartlarına uygun, kuraklığa dayanıklı, kaliteli ve sertifikalı buğday tohumluğu gerekmektedir. 2020 yılı verilerine göre ülkemizde yaklaşık 500 bin ton sertifikalı buğday tohumluğu tedariki söz konusudur. Tedarik edilen bu tohumluk miktarının (ihtiyacın yaklaşık %30'u kadar) tamamı, buğday üreticilerimiz tarafından kullanılamamaktadır. Geliri düşük olan buğday üreticisi kaliteli tohum kullanamamaktadır. Kaliteli ve sertifikalı tohumluk ihtiyacının buğday üreticisinin kullanabileceği fiyatlardan üreticiye sunulması gerekmektedir.

3.1.3 Kimyasal Gübre: Buğday verim artışında etkisi çok büyük olan gübrenin toprak analizlerine göre uygun zamanda ve uygun miktarlarda çiftçilere sunulması gerekmektedir. Son yıllarda özellikle de 2021 yılında gübre tedarikinde büyük sorunların yaşanması ve fiyatların 3-4 kat artması üreticileri gübre kullanamaz hale getirmiştir. Bir yandan gübrenin toprağa atılacağı zamanda piyasada ihtiyaç duyulan gübrenin temin edilememesi, diğer yandan gübre fiyatlarının çok yüksek oluşu üreticinin kullanımını oldukça kısıtlamıştır. Gübredeki fiyat ve tedarik sorunu 2022 yılı buğday üretimini de büyük ölçüde olumsuz etkileyecektir. Buğday veriminde son derece etkili olan kimyevi gübrenin tedariki ve fiyatı konusunda devlet gereken tedbirleri alarak, belli süre gübrede fiyatının en az %30'unun devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

3.1.4 Tarımsal Mücadele: Buğdayda verimin artırılması için hastalık ve zararlılarla mücadelede öncelikle kültürel tedbirler uygulanarak biyolojik mücadele yapılmalı, sonuç alınmaması durumunda, kimyasal mücadelenin konu uzmanlarının önerilerine uygun bir şekilde yapılması sağlanmalıdır. Biyolojik mücadelede kullanılacak materyallerin ve çevre dostu ilaçların en az %30'unun devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

3.1.5 Tarımsal Sulama: Sulama yapılabilecek arazilerde basınçlı sulamanın (yağmurlama sulama) teşvik edilerek, oluşturulacak sulama sistemleri maliyetinin ve kullanılan elektrik maliyetinin en az %30'unun devlet tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

3.1.6 Mazot: Tarımsal üretimde mazot en önemli girdidir. Faaliyetin tüm aşamalarında gereken önemli bir girdidir. Mazot fiyatlarının dövizle bağlı olması nedeniyle fiyatlar ayda en az 2-3 defa artmaktadır. Artan fiyatların üretici tarafından karşılanması mümkün değildir. Üreticinin üretim yapabilmesi için en az mazot fiyatlarında %30 devlet desteği sağlanmalıdır.

3.1.7 Kredi: Tarımsal üretim yapan üreticilere ihtiyaçları ölçüsünde masrafsız uygun zamanda düşük faizli kredinin sağlanması gerekmektedir. Bu sayede üreticilerin tefecilerin eline düşmesi önlenerek, ürününü daha geniş zaman diliminde uygun fiyattan satması sağlanmalıdır.

Diğer yandan, üreticilerin kullandığı girdileri makul fiyatlarla temin edebilmeleri için Tohumda olduğu gibi, mazot, sulama suyu, elektrik, gübre, ilaç ve mekanizasyon da , katma değer vergisinin (KDV) %1'e düşürülerek ÖTV' uygulamasının kaldırılması gerekmektedir.

3.2. Buğdaya Yapılan Destekleme Sisteminin Değiştirilmesi ve Desteklerin Yeterli Hale getirilmesi

Ülkemizde buğday ekimi genellikle kuru tarım alanlarında yapıldığı için verim düşüktür. Buğday fiyatları bölgesel olarak belirlenmediği için İç Anadolu, güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesinde buğday üretimi yapan üreticiler Çukurova ve Marmara (Trakya dahil) bölgesi üreticilerine göre verim bakımından dezavantajlıdır. Çok geniş bir şekilde buğday ekimi yapılan İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerindeki üreticilere diğer bölge üreticilerine göre daha yüksek düzeyde destekleme yapılması gerekmektedir. Yağış miktarı çok düşük olan bölgelerimizde kuru tarımda uygulanması gereken yetiştirme tekniklerine önem verilmeli ve Bakanlık çiftçiyi bu konuda bilgilendirmelidir. Sulanabilir alanlarda da basınçlı sulama sistemlerinin desteklenerek verimin artırılması gerekmektedir.

Buğday üreticilerine verilecek destekleme miktarları mutlaka faaliyet zamanları dikkate alınarak en fazla 3 taksitle verilmelidir. Desteklerin yarısı güz döneminde çiftçilerin üretime (ekim öncesi-gübre, tohum, ekim masrafı için) başlamadan önce verilmesi, dörtte biri Nisan ayında diğer kalan dörtte biri ise Haziran-Temmuz ayında verilmelidir.

Tablo 19'da Tarım ve Orman Bakanlığı bütçesinden buğdaya verilen desteklerin miktarı (TL/Kg)

Tablo 19: Kg başına Buğdaya yapılan Destekleme Miktarı (TL)

Yıllar	Fak Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2016	0,05	0,000	0,032		0,041	0,12
2017	0,05	0,003	0,03	0,014	0,046	0,14
2018	0,05	0,003	0,031	0,015	0,055	0,15
2019	0,10	0,003	0,031	0,029	0,068	0,23
2020	0,10	0,003	0,054	0,054	0,064	0,28
2021	0,10	0,003	0,064	0,080	0,088	0,34

Kaynak: Resmi gazeteler ve TOB web sitesi

3.3. İthalata Dayalı Tarım Politikalarından vaz geçilmeli

Turgut Özal'ın ithalat yanlısı politikaları bugün artarak devam etmekte, yerli üretimi artırmak yerine **Cumhurbaşkanı Kararı ile** Gümrük Vergisini sıfırlayarak TMO'ya ithalat yaptırmak gelenek haline geldi. Yerli üretimi korumak için Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Tarım Anlaşması ile sağlanan gümrük vergisi uygulaması son yıllarda sürekli kaldırılmaktadır. Gümrük Vergisinin sıfırlanması özellikle hasat dönemine denk getirilmesi yerli buğday fiyatlarının çok düşmesine ve üreticinin ürününü maliyet fiyatının altında satmasına neden olmaktadır.

Diğer taraftan Dahilde İhracat Rejimi (DİR) kapsamında Gümrük Vergisiz ithal edilen ürünlerin takibinin yapılamaması ve ithal edilen ürünün bir kısmının yurt içinde satılması da yine yurt içi buğday üretimini olumsuz etkilemektedir. Bu uygulamalardan vaz geçilmeli veya yerli buğday üreticisini olumsuz etkilememesi için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Bu uygulamalar, buğday fiyatlarının düşmesine yol açmakta, çiftçi üretimden kopmakta hatta üretimden vazgeçmektedir.

3.4. Nadas Alanlarında Buğday Ekiminin Yaygınlaştırılması

Türkiye'de büyük kısmı İç Anadolu ve geçit bölgelerinde olmak üzere yaklaşık 3,1 milyon hektar nadas alanı bulunmaktadır. Nadasa bırakılan alanların azaltılması için gerekli çalışmalar yapılarak bu alanların önemli bir kısmının buğday ekimine tahsis edilmelidir.

3.5. Lisanslı Depoculuğun Yaygınlaştırılarak, Alım analiz tekniklerinin hızlı yapımının sağlanması

Lisanslı depoculuk faaliyetlerinin tanıtımının yapılarak, depo ücretlerinde belli bir müddet sübvansiyon uygulamasının yapılması sağlanmalıdır.

3.6. TMO'yu yeniden Ana statüsünde belirtilen görevleri yapacak hale getirmek.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız üretici sorunları nedeniyle buğday ekim alanları; 2003 yılına göre 2021 yılında yaklaşık 2,4 milyon hektar azalmıştır, ülkemizde 2005 yılından önce kırsal alanda kadastro sorununun bulunması nedeniyle ekim alanlarına temkinli yaklaşımda yarar vardır. Ancak, 2010 yılı buğday ekim alanıyla 2021 yılı ekim alanı karşılaştırıldığında buğday ekim alanlarında 1,36 milyon hektar azalma olmuştur. Ekim alanlarındaki bu azalma yaklaşık 4 milyon ton buğdaya eşdeğerdir.

Türkiye'nin 2021 yılı sonu itibariyle TÜİK verilerine göre nüfusunun 84,4 milyon kişi olacağı, İçişleri Bakanlığına göre sığınmacı ve göçmenler de dikkate alındığında ülkemizde 90 milyonun üzerinde insan yaşamaktadır, bu nüfusun ekme ihtiyacının karşılanması için buğday ekilebilecek tüm alanların ekilmesi gerekmektedir.

Yerli üretimin desteklenmesinde en önemli unsur üretimde kullanılan girdilerin uygun fiyatlardan ve yeterli miktarda sağlanması gereklidir.

Buğday alım fiyatları belirlenirken maliyetler göz önünde bulundurulmalıdır. Buğday fiyatlarındaki artış kimyasal gübre, mazot, zirai ilaç, tohum, traktör gibi temel girdi fiyatlarının gerisinde kaldığından, buğday üretimi çiftçiye gelir getirmemektedir.

Yüksek girdi maliyetleri nedeniyle kazanç elde edemeyen çiftçi üretimden vazgeçerek kırsal alanlardan şehirlere göç etmektedir. 2010 yılında kırsal alan nüfusu %23,7 iken, 2015 yılında %7,9, 2021 yılında %7'nin altına düşmüştür.

İthalatı değil üretimi hedefleyen, küçük ölçekli aile işletmelerini de koruyan, çevre dostu sürdürülebilir ve planlı bir tarımsal üretim politikası uygulanmalıdır.